

De oorlog dichtbij huis

LEERLINGEN GEVEN
VERGETEN NAMEN
EEN GEZICHT

In 1942 werden in de Oranjestraat in Assen elf joodse gezinnen opgepakt en naar de vernietigingskampen weggevoerd. Slechts één persoon overleefde. Leerlingen van de eindexamenklas vmbo van het Dr. Nassau College uit Assen deden onderzoek naar deze gebeurtenis. Aan de vooravond van Internationale Holocaust Memorial Day presenteerden ze het resultaat. Deze presentatie vormde het startschot van een landelijk project voor scholieren dat door het Herinneringscentrum Kamp Westerbork is opgezet: De oorlog dichtbij huis.

'Ze kwam naar buiten met een koffertje, zwaaide naar ons en zei: ik ga op reis! Dat was de avond dat ze werden opgehaald.'

Aan het woord is mevrouw Van Manen. In 1942 woonde zij als kind in de Oranjestraat in Assen. Op 2 oktober 1942 werd haar vierjarige joodse buurmeisje Anna Mosis opgepakt en naar kamp Westerbork gebracht. Van daaruit werd zij samen met haar ouders naar Auschwitz gedeporteerd, waar ze werd vermoord. Mevrouw Van Manen vertelt haar herinneringen aan de leerlingen uit de examenklas vmbo-tl geschiedenis van het Dr. Nassau College in Assen. In tweetallen onderzoeken zij de levensgeschiedenissen van joodse bewoners van de Oranjestraat. Het brengt de oorlog letterlijk dichtbij huis, want de locatie Penta van het Dr. Nassaucollege ligt op een steenworp afstand van deze straat. Annika Giezen (15) en Janine Tjassens (15) voelden zich erg betrokken bij 'hun' bewoners: 'Eerst waren het alleen maar namen. Nu zijn ze voor ons mensen geworden.'

Op vrijdag 26 januari, een regenachtige middag, presenteren de leerlingen het resultaat van hun onder-

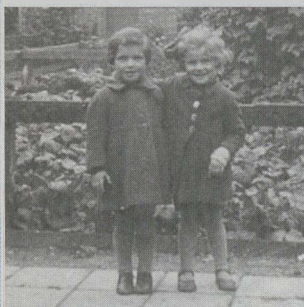
zoek. De straat is uitgestorven maar de doopsgezinde kerk barst bijna uit zijn voegen. Er is veel belangstelling voor het gemeenschappelijke verleden: scholieren, ouders, huidige en voormalige buurtbewoners, overlevenden van kamp Westerbork, vertegenwoordigers van de joodse gemeenschap. Na toespraken van docent Roelof Hut, leerlingen en de burgemeester van Assen worden in de voortuinen van de elf huizen aan de Oranjestraat lessenaars tentoongesteld met de levensverhalen van de voormalige joodse bewoners. Mevrouw Jetta Leget-Lezer, afkomstig uit Assen en overlevende van Westerbork en Auschwitz, onthult een blijvend gedenkteken met een door de leerlingen geschreven tekst.

Lokale gebeurtenissen

Het project in de Oranjestraat staat niet op zichzelf, maar is het startpunt van een landelijk project waarbij het Herinneringscentrum Kamp Westerbork scholen begeleidt in het onderzoek naar de lokale oorlogsgeschiedenis. Het afgelopen jaar zijn op verschillende scholen in Drenthe en Groningen pilotprojecten uitgevoerd. Variërend van groep 7 tot 2-vmbo en van

Christel Tijenck is coördinator publieksbegeleiding in Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

Esther Koops is coördinator van het project *De oorlog dichtbij huis*.

De buurmeisjes Anna Mosis en Sientje Rozeveld woonden in de Oranjestraat in Assen. Ze werden met hun familie op 2 oktober 1942 naar kamp Westerbork gedeporteerd. Van daaruit werden zij vrijwel direct doorgestuurd naar Auschwitz, waar zij op 8 oktober 1942 werden vergast. Anna was 4 jaar en Sientje was net 5 geworden.

praktijkonderwijs tot 5-atheneum, verdiepten leerlingen zich in gebeurtenissen uit hun eigen omgeving; het neerstorten van een Brits vliegtuig, de arrestatie van een verzetsvrouw en de bij haar ondergedoken joodse man, het oppakken van de joodse leden van een voetbalclub uit Winschoten.

Met *De oorlog dichtbij huis* wil het Herinneringscentrum Kamp Westerbork leerlingen én docenten aanmoedigen zich te verdiepen in lokale gebeurtenissen tijdens de bezetting. Hoe zat dat met dat bombardement en met de verzetsman naar wie een straat is vernoemd? Maar ook: wat was het verhaal van de slachtoffers? De moord op meer dan honderdduizend Joden, Sinti en Roma betekent honderdduizend keer de moord op een mens, een moeder, een opa, een broer, een dochter, een buurman. *De oorlog dichtbij huis* maakt dat anonieme en vaak vergeten namen weer een gezicht krijgen.

Op maat

De oorlog dichtbij huis wordt door Herinneringscentrum Kamp Westerbork op maat samengesteld. Immers, elke plek heeft zijn eigen unieke verhaal en iedere school heeft zijn eigen wensen en mogelijkheden. Hoeveel tijd kan er aan het project besteed worden? Zijn er mogelijkheden voor een vakoverstijgende aanpak? Wat zou het eindproduct moeten worden?

Vervolgens wordt geïnventariseerd welke sporen van de oorlog in de directe omgeving te vinden zijn. Samen met de geschiedenisdocenten wordt een aansprekend onderwerp gekozen. Het Herinneringscentrum legt vervolgens contacten met erfgoedinstellingen in de omgeving zoals het archief, de bibliotheek en het regionaal museum. Dit contact mondt uit in een totaalpakket, waaronder bronpakketten op maat met gerichte opdrachten voor de leerlingen. Maar ook een ooggetuige in de klas of een bezoek aan bijvoorbeeld de plaatselijke synagoge is mogelijk. Uiteraard wordt bij de samenstelling rekening gehouden met kennis en vaardigheden van de leerlingen.

Het werk van de leerlingen kan resulteren in een (openlucht-)tentoonstelling, muurkranten, powerpointpresentaties, een monument, gedichten of een andere presentatievorm.

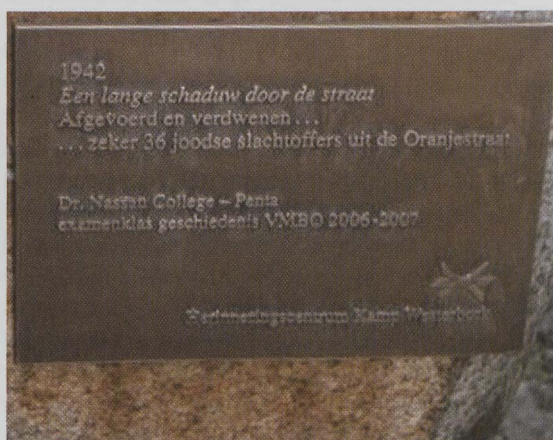
Vanaf het eerste gesprek tot de evaluatie van het eindproduct wordt het traject intensief begeleid door medewerkers van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

De docent speelt echter een cruciale rol binnen het project. Elk project is tijdrovend en intensief, maar werken aan de *De oorlog dichtbij huis* is ook emotioneel en kan confronterend zijn.

Onschatbare waarde

Voor docenten is zo'n erfgoedproject, zoals gezegd, doorgaans bijzonder tijdrovend. Er komen zaken aan de orde als de samenwerking met historische verenigingen, het uitnodigen van gastsprekers en het gebruik van archiefstukken. Met de klas naar het archief gaan is organisatorisch lang niet altijd mogelijk. Moet je dan het archief in de klas halen? Of moet de docent op zoek naar geschikte materialen om te digitaliseren? Hoe kan hij de kennis van de historische vereniging inzetten en ooggetuigen naar school halen? Hij kan nu eenmaal niet veertig uur besteden aan het voorbereiden van een lesproject voor één klas. Dat is jammer, want een project met bronnen uit de eigen omgeving is van onschatbare waarde. Een pluspunt van het project is dat het voorwerk wordt verricht door het Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Maar dat betekent dus niet dat de docent er makkelijk van afkomt!

Hij wordt niet alleen geconfronteerd met problemen bij de interne organisatie (computers, lokalen, begeleiding van leerlingen). Het onderzoek naar de levens van verdwenen en vermoorde mensen (van wie de documenten slechts een fractie aan informatie bieden), is geen gewone opdracht uit het lesboek. Er is geen goed of fout antwoord. En dan doet zich ook de vraag voor wanneer je stopt met het onderzoek? Er blijven altijd vragen onbeantwoord.

Het monument met de door leerlingen geschreven tekst.

De biografieën die in het kader van **De oorlog dichtbij huis** samengesteld worden, zijn te vinden op www.westerborkportretten.nl.

De levensverhalen van de joodse leden van voetbalclub WVV uit Winschoten werden beschreven door leerlingen uit vwo-5 van het Doldard College, resulterend in het boek **De joodse jongens van WVV**, onder redactie van Dirk Mulder en Harm van der Veen. De portretten van de inwoners van de Oranjestraat worden permanent geëxposeerd in de Doopsgezinde Gemeente in Assen. Het monument in de straat vormt een blijvende herinnering. Mevrouw Derkje Meijer van Dijk en de bij haar ondergedoken Meijer van Hessen kregen een gedenksteen in Eelde.

de Tweede Wereldoorlog, maar wanneer de leerlingen er zelf actief mee bezig zijn, wordt het veel concreter. Onderzoek te doen naar mensen die het slachtoffer zijn geworden van een van de meest gruwelijke episodes uit de geschiedenis is moeilijk. Al is het dan alleen maar omdat hun levensgeschiedenis bijna is gewist. Vaak heb je aan het begin niet meer dan een geboorte- en sterftedatum, en heel soms een foto. De leerlingen hebben hun eigen woorden gebruikt, het is hún project. Bij de leerlingen heb ik gemerkt dat we echt begonnen zijn met namen op papier, en dat we het nu over mensen hebben, een familie, een vader, moeder, kinderen. Het zijn weer mensen van vlees en bloed. Ze hebben iets onvergetelijks hebben neergezet. In ben ontzettend trots'.

Trots

Ondanks deze bezwaren is *De oorlog dichtbij huis* als project zeer zeker de moeite waard. Geschiedenisdocent Roelof Hut van het Dr. Nassau College is onder de indruk van wat zijn leerlingen de afgelopen weken hebben gedaan: 'Ik kan ze nog zoveel vertellen over

Docenten die **De oorlog dichtbij huis** in hun klas willen uitvoeren, kunnen contact opnemen met de educatieve dienst van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork: 0593-592600, of per e-mail: info@kampwesterbork.nl

Assen. Oranjestraat.